

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

ons eigen gedrag niet zo duidelijk en groot is als we wel zouden willen.

Hoe verhoudt *sexual stalking* zich tot *surveillance stalking*? Het eerste begrip betreft de vorm van stalken waarmee we allemaal enigszins vertrouwd zijn: de afgewezen minnaar, minnares of geliefde die het object van zijn of haar liefde niet kan loslaten, en die met een enorme wraakzucht het leven van zijn of haar geliefde tracht om te vormen tot een levende hel. Bij *surveillance stalking* gaat het niet om een individu dat vanuit zijn eigen drijfveren iemand anders gaat stalken, maar wordt dat individu aangestuurd door anderen, zoals een overheid of een bedrijf.

Wat volgens de auteur nieuw is in deze studie zijn enkele onderliggende overeenkomsten tussen de erotomane en voyeuristische aspecten bij *sexual stalking* en *surveillance stalking*. Waar die bij de eerstgenoemde vorm van stalken niet zo vreemd lijken, zijn ze dat bij de tweede vorm aanvankelijk misschien wel. Bij beide vormen van stalken is er sprake van een belangrijke inbreuk op de privacy. Hoewel bij de tweede vorm van stalken de motivatie van de stalker een minder persoonlijke drijfveer heeft, wordt *surveillance stalking* uiteindelijk ook uitgevoerd door mensen bij wie eigen verlangens, fantasieën en gevoelens infiltreren, en zich kunnen vermengen met de gevraagde opdrachten, met de haast onvermijdelijke gevolgen voor zowel de stalker als de gestalkte.

De auteur beschrijft ook de relatie tussen de actieve partij (stalker) en de passieve partij (gestalkte). Hierdoor is er sprake van een stalker-gestalkte-koppel, waarin men zich tot elkaar verhoudt in typische kenmerken: bewuste en onbewuste identificatie met fantasieën over seks en agressie, liefde en haat, schaamte en wraak. Deze hoedanigheden verbinden hen als koppel, maar dan wel een bijzonder disfunctioneel koppel.

De auteur tracht haar eigen theorie te onderbouwen aan de hand van verschillende theoretische modellen, haar klinische expertise (voornamelijk met personen die gestalkt worden) en met dialogen en fragmenten uit de filmwereld. Ze karakteriseert stalking als multigedetermineerd gedrag. Hiermee bedoelt ze gedrag dat gedreven wordt door verschillende motivationele componenten en dat gevormd wordt door de levensgeschiedenis van het individu: zowel zijn opgroei-omgeving als de ervaringen die hij heeft mogen opdoen of moeten meemaken. Naar mijn gevoel hadden er in het boek meer klinische vignetten opgenomen mogen worden. Ook de theoretische modellen waarop de auteur zich baseert (waaronder de psychoanalyse, de neurowetenschappen en de hechtingstheorie), had ik zelf graag meer uitgewerkt gezien. Misschien waren mijn eigen verwachtingen over het boek te hoog, omdat ik privacy in onze huidige samenleving een boeiend onderwerp vind. Hopelijk, en ik verwacht het ook wel, biedt dit boek de nodige inspiratie om anderen uit te nodigen deze thematiek verder te beschrijven en uit te diepen.

What a book

Bespreking van

Joel Whitebook (2017). *Freud — An intellectual biography*. Cambridge: University Press. ISBN 978 0 521 86418 3, 484 pp., £ 30,00

MARC CALMEYN

What a book van Whitebook, filosoof en psychoanalyticus aan het Columbia University Center in New York! Het is niet louter

een biografie. De levensbeschrijvingen zijn accuraat, gedetailleerd en levendig beschreven. De meerwaarde ligt in het adjectief uit de titel, *intellectual*. De auteur onderzoekt een van de belangrijkste raadsels uit Freuds werk: hoe komt het dat Freud een minimale rol toeschrijft aan de figuur van de moeder, in het bijzonder de preoedipale moeder (p. 2)? Juist die afwezigheid maakt haar aanwezig. Het is te opvallend om te negeren. Dit heeft te maken met de drie eerste levensjaren van Freud *himselven* met zijn relatie met zijn moeder in het bijzonder. Het idyllische beeld van ‘mein goldener Sigi’ klopt niet. Voor Freud was die periode in feite traumatisch: spanningen tussen de ouders, het overlijden van zijn jongere broertje Julius toen die nog maar negen maanden oud was, financiële problemen, een depressieve en daardoor afwezige moeder, en het plotse verdwijnen van zijn geliefde *Kinderfrau*. In feite was dit een traumatische periode, die Freud nooit heeft kunnen assumeren. Ook niet in zijn oeuvre. Dit is het eerste thema van dit boek. Het tweede thema is ‘the break of tradition’. Freud profileerde zich als een Verlichtingsdenker. Zijn ontdekking, de psychoanalyse, ziet hij daarvan als het voorbeeld par excellence. Whitebook spreekt genuanceerder en kernachtiger over Freud als een ‘darkenlightener’. In feite is dit begrijpelijk. Waar de Verlichting voor het primaat van de rede staat, is Freud degene die juist wees op het onbewuste als drijvende kracht in het menselijk leven. Whitebook wijst in dit verband op de ontdekking van Freud bij uitstek: niet het onbewuste, maar de psychische realiteit. Terwijl Charcot keek naar de patiënt, luisterde Freud naar zijn of haar innerlijke wereld. De originaliteit van dit boek ligt echter in het samenbrengen van deze twee thema’s.

Ze hebben met elkaar te maken. Whitebook windt er geen doekjes om. Doordat Freud het moederlijke niet in het psychische leven kon denken, slaagde hij er niet in om het irrationele voldoende te onderzoeken. Hoe dit alles doorwerkt in het oeuvre van Freud, beschrijft Whitebook in een adembenevende, wetenschappelijk grondig uitgelopen, intellectuele biografie. Hoe Freuds leven en werk zich ontwikkelden door de significante breukmomenten in zijn leven heen — denk maar aan de ‘vriendschap’ met Wilhelm Fliess en de vooraf tot mislukken gedoemde relatie met Carl Gustav Jung — Whitebook werpt een wijs, genuanceerd en in veel gevallen ook nieuw licht op de inzichten van het genie dat Freud uiteindelijk was, en ook op de psychoanalyse *as such*. Geen Freud-*bashing*, maar ook geen Freud-adoratie. De auteur overstijgt deze beide uitersten in wat nu al een klassiek boek over Freud en de psychoanalyse genoemd kan worden. Freud: *he’s only human after all*.

Mazzel-tov!

Bespreking van

Hanni Mann-Shalvi (2016). *From ultrasound to army — The uncounscious trajectories of masculinity in Israel*. London: Karnac Books. ISBN 978 1 78220 081 9, 290 pp., £ 24,79

PIET DECOSTER

De geschiedenis van Israël is doordeesemd met levensbedreigende gebeurtenissen. Aan deze historische basis dient een unieke, typerende omstandigheid van het leven in Israël te worden toegevoegd, namelijk de verplichte militaire indiensttreding, die van kracht is